

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติผู้แทนราษฎรกับบทบาทในการส่งเสริม การมีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2544-2564

พีรพันธ์ วงศ์สวัสดิ์¹ เกรียงชัย ปึงประวัติ²
สุรพล ราชภัณฑารักษ์³ นิพนธ์ โชะเฮง⁴

วันที่รับบทความ: 20 มีนาคม 2569

วันแก้ไขบทความ: 28 มีนาคม 2569

วันที่ตอบรับบทความ: 29 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติผู้แทนราษฎรในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2544-2564 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2540, 2550 และ 2560 และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการพัฒนาการเมืองไทย เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากกลุ่มนิติบัญญัติ กลุ่มสื่อมวลชน และกลุ่มภาคประชาชน จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ผลการวิจัย พบว่า (1) บทบาทของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2540, 2550 และ 2560 ได้บัญญัติให้อำนาจสมาชิกผู้แทนราษฎรเลือกสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน จึงนำไปสู่การตราข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544, 2551 และ 2562 ตามลำดับ โดยมีอำนาจหน้าที่สอดคล้องกัน อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2560 มีบทบัญญัติที่เป็นสาระสำคัญในประเด็นการบัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรเปิดเผยบันทึกการประชุม รายงานการดำเนินการ รายงานการสอบข้อเท็จจริง หรือรายงานการศึกษา ของคณะกรรมการให้ประชาชนทราบ จึงเป็นการบัญญัติเพิ่มเติมเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้นในประเด็นการรับทราบข้อมูลสาธารณะ (2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการพัฒนาการเมืองไทย มีดังนี้ (2.1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ ความเป็นอิสระ ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการมีส่วนร่วมของประชาชน (2.2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความล้มเหลว ได้แก่ การแทรกแซงทางการเมือง ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง ข้อจำกัดด้านบุคลากร การขาดความต่อเนื่องของกระบวนการทำงาน และการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน และ (3) แนวทางการพัฒนาบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ การสร้างระบบการเผยแพร่ข้อมูลออนไลน์ การเพิ่มการมีส่วนร่วมโดยตรงของประชาชนในกระบวนการนิติบัญญัติ การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับประชาชน การให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน การปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการนิติบัญญัติ

คำสำคัญ: คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ; สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร; การมีส่วนร่วมของประชาชน

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

¹ นักศึกษาปริญญาเอก, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: peranutwongsawat@hotmail.com
^{2,3,4} คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

The Standing Committees of the House of Representatives and Its Role in Promoting Public Participation from 2001-2021

Peranut Wongsawat¹ Kriangchai Pungprawat²
Suraphol Rajbhandaraks³ Nipol Soheng⁴

Received: March 20, 2026

Revised: March 28, 2026

Accepted: March 29, 2026

Abstract

This research article examines the role of the Standing Committees of the House of Representatives in promoting public participation from 2001 to 2021, under the Constitutions of the Kingdom of Thailand, B.E. 2540, 2550, 2560. It also examines the factors influencing the success or failure of these committees in developing Thai politics, in order to propose guidelines for improving their role in promoting public participation. The research employs a qualitative approach, collecting data from documents and in-depth interviews with 15 key informants from legislative groups, the media, and civil society. Data was analyzed using content analysis and comparative analysis. Findings are as follows: (1) The role of the Standing Committees of the House of Representatives under the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2540, 2550, 2560, stipulates that the House of Representatives has the power to select members to form Standing Committees, which led to the enactment of the Regulations of the Meetings of the House of Representatives, B.E. 2544, 2551, 2562, respectively, with similar powers and duties. However, the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560, contains important provisions on the issue of requiring the House of Representatives to disclose meeting minutes, operational reports, fact-finding reports, or study reports of committees to the public. This is an additional provision to allow for greater public participation in the issue of access to public information. (2) Factors affecting the success or failure in the development of Thai politics are as follows: (2.1) Factors affecting success include independence, efficiency in operations, and support from relevant agencies. and public participation (2.2) Factors contributing to failure include political interference, political instability, personnel limitations, lack of continuity in the work process, and lack of public participation. (3) Approaches to developing the role in promoting public participation include creating an online information dissemination system, increasing direct public participation in the legislative process, creating connections between the legislature and the public, providing political education to the public, and reforming laws and legislative processes.

Keywords: Standing Committee; Member of the House of Representatives; Public Participation

Type of Article: Research Article

¹Ph.D. Candidate, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

Huamark, Bangkok, Bangkok 10240, Thailand

Corresponding Author Email: peranutwongsawat@hotmail.com

^{2,3,4}Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

บทนำ

ภายหลังจากประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง ในปี พ.ศ. 2475 ระบบคณะกรรมการการได้ถือกำเนิดขึ้นตามบทบัญญัติใน “พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475” (2475) อันเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกและเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครอง ซึ่งคณะกรรมการมีหน้าที่ทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือให้สอบสวนพิจารณาทำความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งขึ้นเสนอต่อที่ประชุมใหญ่เพื่อปรึกษาหารือตกลงอีกชั้นหนึ่งได้ นับแต่นั้นมา คณะกรรมการจะถูกกำหนดไว้ในหมวดที่ว่าด้วยรัฐสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแต่ละฉบับ ส่วนรายละเอียดเพิ่มเติมในสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาจะเป็นผู้ดำเนินการตราข้อบังคับการประชุมกำหนดรายละเอียดลักษณะงานของคณะกรรมการทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา พบว่า เป็นงานหลักด้านนิติบัญญัติที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องทั้งในสมัยประชุมและนอกสมัยประชุม รวมทั้งเป็นงานที่มีขอบเขตที่ชัดเจนและเฉพาะเจาะจง คณะกรรมการจำเป็นจะต้องอาศัยการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูล และข้อเท็จจริง ตลอดจนระดมความคิดเห็นจากหลายฝ่าย ทำให้กระบวนการดำเนินงานมีลักษณะเชื่อมโยงกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกสภา ซึ่งส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

นับจากการมีรัฐธรรมนูญฉบับแรก เมื่อปี พ.ศ. 2475 มาจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญมาแล้วทั้งหมด 20 ฉบับ โดยรัฐธรรมนูญฉบับที่ถูกลบทิ้งว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่างมากที่สุด คือ รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 เนื่องจาก ในปี พ.ศ. 2538 นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี ได้แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปการเมือง (คปก.) เพื่อผลักดันให้มี “สภาร่างรัฐธรรมนูญ” ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสนอต่อรัฐสภา โดยกระบวนการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญใช้ระบบสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ส.ส.ร.) จำนวน 99 คน ประกอบด้วย ประชาชนแต่ละจังหวัด จำนวน 76 คน ที่มาจากการเลือกตั้ง เข้ามามีส่วนในการร่างรัฐธรรมนูญ ร่วมกับตัวแทนนักวิชาการ 23 คน เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงได้รับการยอมรับว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้มาจากการมีส่วนร่วมและยึดโยงกับอำนาจประชาชนอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม ต่อมาได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ คือ ฉบับปี พ.ศ. 2550 ที่เน้นคุ้มครองส่งเสริม ขยายสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างเต็มที่ และลดการผูกขาดอำนาจรัฐ และเพิ่มอำนาจประชาชน และปี พ.ศ. 2560 ที่กำหนดโครงสร้างทางการเมืองการปกครองและการบริหารประเทศโดยอาศัยกลไกยุทธศาสตร์ชาติ การเปลี่ยนแปลงที่มาของฝ่ายบริหาร และการปรับปรุงโครงสร้างของรัฐสภา ซึ่งคณะกรรมการสามัญสภาผู้แทนราษฎรถูกแต่งตั้งจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญทั้ง 3 ฉบับ คือ ฉบับปี พ.ศ. 2540, 2550 และ 2560 ผ่านข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544, 2551 และ 2562 ตามลำดับ

บทบาทหน้าที่หลักของคณะกรรมการสามัญสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ การพิจารณาร่างกฎหมายเชิงลึก การรับฟังความคิดเห็น การแก้ไขข้อบกพร่องก่อนส่งกลับที่ประชุมใหญ่ลงมติ การศึกษาและสอบถามข้อเท็จจริงกรณีมีเรื่องร้องเรียน การติดตามและตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหาร การเชิญบุคคลมาให้ข้อมูลและเรียกเอกสารตามกฎหมายเพื่อนำมาประกอบการพิจารณา การจัดทำรายงานและข้อเสนอแนะและเผยแพร่ต่อสาธารณะเมื่อถึงเวลาที่เหมาะสม (“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560,” 2560) จึงเห็นได้ว่า คณะกรรมการสามัญสภาผู้แทนราษฎรจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเป็น “สะพานเชื่อม” ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับประชาชน โดยทำหน้าที่ศึกษาค้นกรองรายละเอียดของกฎหมายพิจารณาข้อร้องเรียน และตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหาร เพื่อให้การทำงานของสภาผู้แทนราษฎรยึดโยงกับประชาชนมากที่สุด โดยเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมผ่านกลไกที่หลากหลาย ทั้งการเชิญประชาชนเข้าให้ข้อมูล การตั้งที่ปรึกษาจากภาคประชาชน หรือการถ่ายทอดสดประชุมให้ประชาชนได้รับรู้ รับฟัง และร่วมแก้ไขปัญหาในขั้นตอนนิติบัญญัติ

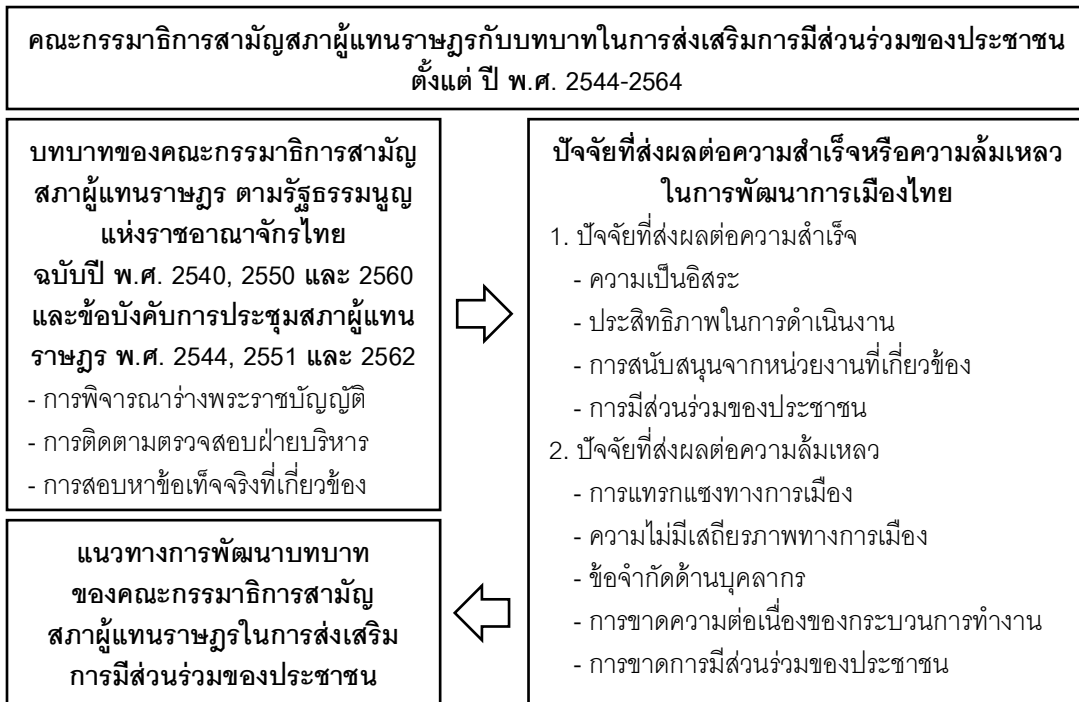
ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาคณะกรรมการสามัญสภาผู้แทนราษฎรกับบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2544-2564 อันอยู่ในช่วงเวลาของรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540, 2550 และ 2560 เพื่อหาแนวทางการพัฒนาบทบาทและการทำหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญที่มีความเข้มแข็งในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทของคณะกรรมการการสามัญสภาผู้แทนราษฎรในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2564 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2540, 2550 และ 2560 และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการพัฒนาการเมืองไทย เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องคณะกรรมการการสามัญสภาผู้แทนราษฎรกับบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2564 ผู้วิจัยสังเคราะห์บทบาทของคณะกรรมการการสามัญสภาผู้แทนราษฎรจากบทบัญญัติของกฎหมาย ได้แก่ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ การติดตามตรวจสอบฝ่ายบริหาร และการสอบหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้อง (“ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544,” 2544; “ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2551,” 2551; “ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562,” 2562; “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540,” 2540; “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550,” 2550; “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560,” 2560) แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียจากโครงการหรือนโยบายสาธารณะ ได้เข้ามามีบทบาทในการแสดงความคิดเห็น ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และร่วมรับประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความโปร่งใส ความเป็นธรรม และความยั่งยืนของการพัฒนา (ถวิลวดี บุรีกุล, 2552; บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, 2548; สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2566; Creighton, 2005; Firdausi, 2005; United Nations, 1993) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของคณะกรรมการการสามัญสภาผู้แทนราษฎรในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อใช้สำหรับอภิปรายผลการวิจัย ได้แก่ กอบชัย ชิงชัย (2567), สุจิตตรา พูนสวัสดิ์ (2566), สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2548), สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2555) ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีวิธีการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (documentary research) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาตำรา หนังสือ งานวิจัย วารสาร สื่อสิ่งพิมพ์ กฎหมาย รายงานการประชุมและบันทึกการทำงานของคณะกรรมการการ รวมทั้งเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง มาจัดระเบียบข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อให้ข้อมูลอยู่ในสภาพพร้อมที่จะนำไปวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ละข้อเป็นเรื่อง ๆ ไป และนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อไป

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างและมีลักษณะของคำถาม ปลายเปิดที่สร้างขึ้นจากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และผ่านการตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษา จำนวน 3 คน แล้วไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยพิจารณาจากคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือมีประสบการณ์โดยตรงในเรื่องคณะกรรมการการสามัญสภาผู้แทนราษฎร โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 คน ออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ดังนี้ (1) กลุ่มนิติบัญญัติ จำนวน 5 คน ได้แก่ ประธานคณะกรรมการการ ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ เลขาธิการประจำคณะกรรมการ นักวิชาการประจำคณะกรรมการ และโฆษกคณะกรรมการ (2) กลุ่มสื่อมวลชน จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้จัดการกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ผู้ประกาศข่าวภาคสนามและผู้ก่อตั้งสำนักข่าวบนสื่อออนไลน์ The Reporters สื่อมวลชนวิทยุและโทรทัศน์รัฐสภา บรรณาธิการบริหารข่าว สำนักข่าว TOP News และผู้ประกาศข่าวอาวุโส สำนักข่าว TOP News และ (3) กลุ่มภาคประชาชน จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการขยายความร่วมมือ ที่ปรึกษากฎหมายการกิจการสภา ผู้จัดการโครงการ มูลนิธิฮันส์ ไชเดล นักสิทธิมนุษยชนภาคประชาชน และ ประธานศูนย์กฎหมายเพื่อสิทธิประชาชน โดยทำการสัมภาษณ์ระหว่างวันที่ 22 มกราคม 2568 ถึงวันที่ 5 มิถุนายน 2568

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำเอาข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกมาจัดทำให้เป็นระบบ แยกแยะองค์ประกอบ รวมทั้งการเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ควบคู่กับการวิเคราะห์เปรียบเทียบ (comparative analysis) เพื่อค้นหาประเด็นร่วม ความแตกต่าง และความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของคณะกรรมการการกับบริบททางการเมืองในแต่ละช่วงเวลาแล้วจึงนำเสนอเชิงพรรณนา (descriptive)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องคณะกรรมการการสามัญสภาผู้แทนราษฎรกับบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2564 สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. บทบาทของคณะกรรมการการสามัญสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2540, 2550 และ 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2540 มาตรา 189 บัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจเลือกสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการการสามัญ เพื่อกระทำการพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา แล้วรายงานต่อสภา โดยมีอำนาจออกคำสั่งเรียกเอกสารจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใด มาแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาอยู่นั้นได้ และมาตรา 191 บัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจตราข้อบังคับการประชุม ซึ่งผลจากบทบัญญัติดังกล่าว จึงนำไปสู่การตราข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544 โดยข้อ 80 กำหนดให้สภาตั้งคณะกรรมการการสามัญขึ้น จำนวน 31 คณะ แต่ละคณะประกอบด้วยกรรมการ จำนวน 17 คน โดยมีอำนาจหน้าที่กระทำการพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการการนั้น ๆ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 134 บัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจตราข้อบังคับการประชุม และมาตรา 135 บัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจเลือกสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการการสามัญ เพื่อกระทำการพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา แล้วรายงานต่อสภา โดยมีอำนาจออกคำสั่ง

เรียกเอกสารจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณา สอบสวนหรือศึกษาอยู่นั้นได้ จึงนำไปสู่การตราข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2551 โดยข้อ 82 กำหนดให้สภา ตั้งคณะกรรมการการสามัญขึ้น จำนวน 35 คณะ แต่ละคณะประกอบด้วยกรรมการ จำนวน 15 คน โดยมีอำนาจหน้าที่ กระทำกิจการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการนั้น ๆ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2560 มาตรา 128 บัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจตรา ข้อบังคับการประชุม และมาตรา 129 บัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจเลือกสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการการสามัญ เพื่อกระทำกิจการ พิจารณาสอบหาข้อเท็จจริง หรือศึกษาเรื่องใด ๆ และรายงานให้สภาทราบตามระยะเวลาที่สภากำหนด โดยมีอำนาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำหรือใน เรื่องที่พิจารณา สอบหาข้อเท็จจริงหรือศึกษาอยู่นั้นได้ ทั้งนี้ ให้สภาผู้แทนราษฎรเปิดเผยบันทึกการประชุม รายงานการ ดำเนินการ รายงานการสอบหาข้อเท็จจริง หรือรายงานการศึกษา ของคณะกรรมการให้ประชาชนทราบ เว้นแต่สภา ผู้แทนราษฎรมีมติมิให้เปิดเผย จึงนำไปสู่การตราข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 โดยข้อ 90 กำหนดให้สภา ตั้งคณะกรรมการการสามัญขึ้น จำนวน 35 คณะ แต่ละคณะประกอบด้วยกรรมการ จำนวน 15 คน โดยมีหน้าที่และอำนาจ กระทำกิจการ พิจารณาสอบหาข้อเท็จจริง หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการนั้น ๆ

เมื่อเปรียบเทียบคณะกรรมการการสามัญสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2540, 2550 และ 2560 พบว่า มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญทั้ง 3 ฉบับ ให้อำนาจสภาผู้แทนราษฎรเลือกสมาชิกตั้งเป็น คณะกรรมการการสามัญ จึงนำไปสู่การตราข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544, 2551 และ 2562 ตามลำดับ โดยมีอำนาจหน้าที่สอดคล้องกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2560 พบว่า มีบทบัญญัติที่เป็นสาระสำคัญแตกต่างจากฉบับปี พ.ศ. 2540 และ 2550 ในประเด็นการบัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรเปิดเผย บันทึกการประชุม รายงานการดำเนินการ รายงานการสอบหาข้อเท็จจริง หรือรายงานการศึกษา ของคณะกรรมการให้ ประชาชนทราบ จึงเป็นการบัญญัติเพิ่มเติมเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้นในประเด็นการรับทราบข้อมูลสาธารณะที่ คณะกรรมการการสามัญสภาผู้แทนราษฎรได้ดำเนินแล้วเสร็จ

กรณีตัวอย่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุกลิขิต พ.ศ. 2565 ซึ่งดำเนินการโดยคณะกรรมการการกฎหมาย การยุติธรรม และสิทธิมนุษยชน ที่พิจารณาผลักดันพระราชบัญญัติฉบับนี้ซึ่ง มีสาระสำคัญมุ่งป้องกันและปราบปรามเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ไม่ให้กระทำผิดกฎหมายเสียเอง ขณะเดียวกันก็มุ่ง คัดค้านเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายที่ให้ความเป็นธรรมทั้งประชาชนและ เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยมีการเพิ่มบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดฐานกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยี ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กำหนดให้มีการบันทึกภาพและเสียงในการตรวจค้นและขณะจับกุมในคดีอาญา รวมถึงให้คดีตาม พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นคดีพิเศษ กำหนดให้หลายหน่วยงานเข้ามาร่วมสอบสวน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในด้านการดำเนินคดี และรวบรวมพยานหลักฐานให้ทันกับสถานการณ์และป้องกันการทำลายพยานหลักฐานสำคัญในคดี

กรณีตัวอย่างการร้องเรียนในปี พ.ศ. 2563 เรื่อง การเบิกจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและคนพิการล่าช้า ซึ่งดำเนินการโดยคณะกรรมการการสวัสดิการสังคม ปัญหานี้เริ่มต้นจากเครือข่ายผู้พิการและผู้สูงอายุจำนวนมากในหลาย จังหวัดที่ออกมาแสดงความเดือดร้อนว่าตนเองไม่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพตามกำหนดเวลา ซึ่งเงินจำนวนนี้ถือเป็นรายได้หลักที่ช่วย ให้ผู้สูงอายุและคนพิการสามารถดำรงชีพประจำวันได้อย่างมีศักดิ์ศรี ความล่าช้าในการเบิกจ่ายจึงไม่ใช่เพียงเรื่องเทคนิค ทางการคลัง แต่เป็นปัญหาที่กระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิทธิขั้นพื้นฐานของกลุ่มเปราะบางโดยตรง เมื่อเรื่องร้องเรียนถูกส่ง ต่อเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการการสวัสดิการสังคมได้ทำหน้าที่ในฐานะ “ตัวกลาง” โดยนำปัญหามาบรรจุเข้าสู่ วาระการประชุม จากนั้นได้เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงาน ด้านการคลัง มาชี้แจงข้อเท็จจริงและอธิบายสาเหตุของความล่าช้า กระบวนการนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้สาธารณชนได้รับข้อมูลที่ โปร่งใส แต่ยังเป็นเวทีที่ผู้แทนประชาชนสามารถซักถาม ตรวจสอบ และเสนอแนวทางแก้ไขอย่างตรงไปตรงมา

กรณีตัวอย่างการที่นักเรียนมัธยมร้องเรียนผ่านสื่อสังคมออนไลน์เรื่องการถูกลงโทษอย่างรุนแรงและการถูกละเมิดสิทธิในโรงเรียน ซึ่งดำเนินการโดยคณะกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ กลุ่มชาติพันธุ์ และผู้มีความหลากหลายทางเพศ เมื่อเครือข่ายนักเรียนและภาคประชาชนรวมตัวกันยื่นหนังสือร้องเรียนต่อคณะกรรมการ เรื่องดังกล่าวจึงถูกบรรจุเข้าสู่วาระการตรวจสอบอย่างเป็นทางการ คณะกรรมการในฐานะตัวแทนของฝ่ายนิติบัญญัติได้อำนาจเชิญผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) รวมถึงเครือข่ายนักเรียนที่ได้รับผลกระทบเข้ามาชี้แจงร่วมกัน กระบวนการนี้ทำให้เสียงของผู้ได้รับผลกระทบถูกนำมาพิจารณาควบคู่กับการรับฟังข้อเท็จจริงจากหน่วยงานรัฐที่กำกับดูแลโดยตรงจากการประชุมและการแลกเปลี่ยนข้อมูล ซึ่งช่วยให้ปัญหาเฉพาะหน้าถูกหยิบยกขึ้นสู่การแก้ไข แต่ยังคงส่งผลต่อการผลักดันให้เกิดการปรับปรุงเชิงโครงสร้างในระบบการศึกษาไทย และเพิ่มความตระหนักรู้ของสังคมในเรื่องสิทธิของเด็กและเยาวชนอย่างกว้างขวาง

ดังนั้น บทบาทของคณะกรรมการสามัญสภาผู้แทนราษฎรมุ่งเน้นส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะฝ่ายนิติบัญญัติที่มีอำนาจหน้าที่พิจารณาร่างกฎหมายและพิจารณาขอข้อเท็จจริงโดยการเป็นตัวกลางเชื่อมระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ปัญหาในสังคมได้รับการแก้ไข

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการพัฒนาการเมืองไทย

2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

(1) ความเป็นอิสระ การที่คณะกรรมการสามัญสามารถถ่วงดุลอำนาจฝ่ายบริหารได้อย่างอิสระย่อมทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน โดยความเป็นอิสระจากพรรคการเมืองและฝ่ายบริหารด้วยการคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนไม่ให้อำนาจที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งยังเป็นการถ่วงดุลไม่ให้ฝ่ายบริหารใช้อำนาจมากเกินไป และป้องกันไม่ให้มีการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยความเป็นอิสระของคณะกรรมการสามัญส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาการเมืองไทย ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “คณะกรรมการต้องมีความเป็นอิสระในการดำเนินงานและตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินอย่างโปร่งใสเพื่อให้การพัฒนาการเมืองเป็นไปตามหลักประชาธิปไตย” (นักวิชาการประจำคณะกรรมการ, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 12 มีนาคม 2568) และคำสัมภาษณ์ที่ว่า “หากขาดความเป็นอิสระดังกล่าวจะทำให้การพัฒนาการเมืองเกิดความล้มเหลวและไม่ยั่งยืนได้อย่างชัดเจน” (เลขานุการประจำคณะกรรมการ, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มีนาคม 2568) ดังนั้น ความเป็นอิสระของคณะกรรมการสามัญย่อมส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาการเมืองไทย

(2) ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน การที่คณะกรรมการสามัญสามารถระงับกิจการ พิจารณาขอข้อเท็จจริง หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการพิจารณาร่างกฎหมายสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน เช่น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ย่อมส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาการเมืองไทย ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “หากขาดประสิทธิภาพเหล่านี้แล้ว การพัฒนาการเมืองไทยก็จะไม่เกิดผลอย่างแท้จริงในทางปฏิบัติ” (โฆษกคณะกรรมการ, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 20 กุมภาพันธ์ 2568) และคำสัมภาษณ์ที่ว่า “สมาชิกที่ขาดความรู้ความเข้าใจหรือไม่ให้ความสำคัญกับงานนิติบัญญัติจะส่งผลให้การทำงานของคณะกรรมการขาดประสิทธิภาพและไม่สามารถผลักดันการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นต่อการพัฒนาการเมืองไทยได้” (ประธานคณะกรรมการ, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 3 มีนาคม 2568) ดังนั้น ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของคณะกรรมการสามัญย่อมส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาการเมืองไทย

(3) การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การที่คณะกรรมการสามัญสามารถประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ได้รับการสนับสนุนเพื่อรับทราบปัญหา จะทำให้การแสวงหาแนวทางร่วมกันในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมั่นคง ดังกรณีตัวอย่างคณะกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ กลุ่มชาติพันธุ์ และผู้มีความหลากหลายทางเพศ ได้ประสานงานเชิญผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) รวมถึงเครือข่ายนักเรียนที่ได้รับผลกระทบเข้ามาชี้แจงร่วมกันระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “การมีความสามารถในการประสานงาน

กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ถือเป็นอีกปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับองค์กรภายนอกซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเมือง ทั้งในด้านการบริหารจัดการ ทรัพยากร และการประสานผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาธารณชน” (นักวิชาการประจำคณะกรรมการ, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 12 มีนาคม 2568) และคำสัมภาษณ์ที่ว่า “การบริหารจัดการ หากมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของฝ่ายนิติบัญญัติ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในทางกลับกัน หากขาดความเข้าใจ อาจส่งผลให้การดำเนินงานล่าช้าและขาดประสิทธิภาพ” (ที่ปรึกษากรรมการกิจการสภา, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 25 พฤษภาคม 2568) ดังนั้น การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องย่อมส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาการเมืองไทย

(4) การมีส่วนร่วมของประชาชน การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการคณะกรรมการสามัญจะทำให้รับทราบปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้ ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของสังคมได้ตรงจุด ดังกรณีตัวอย่างการเบิกจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและคนพิการล่าช้า โดยเครือข่ายผู้พิการและผู้สูงอายุจำนวนมากในหลายจังหวัดได้ออกมาเรียกร้องเพราะเป็นปัญหาที่กระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิทธิขั้นพื้นฐานของกลุ่มเปราะบางโดยตรง คณะกรรมการการสวัสดิการสังคมจึงเป็นตัวกลางเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาชี้แจง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นเวทีที่ผู้แทนประชาชนสามารถซักถามตรวจสอบ และเสนอแนวทางแก้ไข จนนำไปสู่ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้แก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนช่วยให้คณะกรรมการสามารถสะท้อนปัญหาของสังคมและพัฒนานโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง” (ผู้อำนวยการประจำคณะกรรมการ, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มีนาคม 2568) และคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกของฝ่ายนิติบัญญัติและวิธีการที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วม การออกแบบช่องทางและกลไกให้ประชาชนเข้าถึงการตัดสินใจทางการเมืองได้ง่ายขึ้นการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างประชาชนและฝ่ายนิติบัญญัติ” (ประธานศูนย์กฎหมายเพื่อสิทธิประชาชน, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 5 มิถุนายน 2568) ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการคณะกรรมการสามัญย่อมส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาการเมืองไทย

2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความล้มเหลว

(1) การแทรกแซงทางการเมือง การที่คณะกรรมการสามัญถูกแทรกแซงทางการเมือง โดยเฉพาะฝ่ายบริหารหรือผู้มีอำนาจเข้ามาขัดขวาง ก้าวก่าย หรือขึ้นำการทำงานของคณะกรรมการซึ่งได้รับมอบหมายให้กระทำการพิจารณาข้อหาข้อเท็จจริง หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การตรวจสอบบิดเบือนไปจากความจริง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อหลักความโปร่งใสและหลักการถ่วงดุลอำนาจระหว่างนิติบัญญัติและบริหาร โดยอาจเกิดขึ้นในรูปแบบการเปลี่ยนตัวกรรมการ การเปลี่ยนคำสั่ง การจำกัดขอบเขตการทำงาน หรือการใช้อิทธิพลทางการเมืองกดดัน ส่งผลให้การทำงานของกรรมการไม่มีประสิทธิภาพ เพราะไม่สามารถตรวจสอบฝ่ายบริหารได้อย่างเต็มที่ และผลที่ตามมาคือประชาชนขาดความเชื่อมั่นต่อระบบรัฐสภา ดังนั้น การแทรกแซงทางการเมืองต่อคณะกรรมการสามัญย่อมส่งผลต่อความล้มเหลวในการพัฒนาการเมืองไทย

(2) ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง การที่การเมืองไทยไม่มีเสถียรภาพ ซึ่งหมายถึงความไม่แน่นอนภายในระบบการเมือง โดยพิจารณาได้จากระหว่างปี พ.ศ. 2544-2564 ตลอดช่วงระยะเวลา 20 ปี ดังกล่าว การเมืองไทยผ่านหลายเหตุการณ์ ทั้งมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ จำนวน 3 ฉบับ คือ ฉบับปี พ.ศ. 2540, 2550 และ 2560 รวมถึงผ่านเหตุการณ์การรัฐประหาร จำนวน 2 ครั้ง คือ ในปี พ.ศ. 2549 และ 2557 ย่อมก่อให้เกิดความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง คณะกรรมการสามัญที่ดำเนินการในช่วงเวลาดังกล่าวย่อมมีข้อจำกัดทั้งการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติและการตรวจสอบถ่วงดุลฝ่ายบริหารที่ที่กุมอำนาจไว้ ซึ่งอาจทำให้คณะกรรมการไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองย่อมส่งผลต่อความล้มเหลวในการพัฒนาการเมืองไทย

(3) ข้อจำกัดด้านบุคลากร การที่คณะกรรมการสามัญขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงาน โดยเฉพาะภาระงานที่มีจำนวนมากซึ่งต้องพิจารณาในเวลาจำกัด ทำให้การตรวจสอบไม่ละเอียด

และครบถ้วน โดยคณะกรรมการมักมีสัดส่วนจากฝ่ายบริหารหรือฝ่ายการเมืองมากเกินไป จากการศึกษา พบว่า สมาชิกคณะกรรมการสามัญในช่วงการบังคับใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 มาจากพรรคการเมืองใหญ่และนักวิชาการ รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 มีการผสมผสานระหว่างอดีตข้าราชการระดับสูงและนักเคลื่อนไหวภาคประชาชน และรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2560 มาจากนักการเมืองรุ่นใหม่ นักวิชาการ และอดีตข้าราชการ การแต่งตั้งคณะกรรมการจะเป็นไปตามสัดส่วนที่นิ่งในสภาซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดในการหาบุคลากรที่เชี่ยวชาญในแต่ละคณะ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “หากขาดความเข้าใจอาจส่งผลให้การดำเนินงานล่าช้าและขาดประสิทธิภาพ” (ที่ปรึกษากรรมการกิจการสภา, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 25 พฤษภาคม 2568) ดังนั้น ข้อจำกัดด้านบุคลากรย่อมส่งผลกระทบต่อความล้มเหลวในการพัฒนาการเมืองไทย

(4) การขาดความต่อเนื่องของกระบวนการทำงาน ความต่อเนื่องของกระบวนการทำงาน คือ ความสามารถของคณะกรรมการในการเดินหน้าภารกิจและยกระดับคุณภาพงาน แม้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การเปลี่ยนตัวบุคคล หรือข้อจำกัดรอบปีงบประมาณ แก่นของความต่อเนื่องอยู่ที่การทำงานที่ยึดโยงกับกระบวนการมากกว่าผูกติดกับตัวบุคคล นั่นหมายถึง มีแบบแผนและเครื่องมือที่ทำให้คนใหม่เข้ามาแล้วทำงานต่อได้ทันที เช่น เอกสารสรุปผู้บริหารและฐานข้อมูลประกอบครบชุด บันทึกการประชุมและคำให้การที่สืบค้นได้ ระบบลงทะเบียนเรื่องค้างที่ระบุเจ้าภาพและเส้นตายชัดเจน เมื่อชิ้นส่วนเหล่านี้ทำงานพร้อมกัน การส่งมอบงานระหว่างสมัยหรือระหว่างชุดกรรมการจะราบรื่น เวทีรับฟังไม่ต้องเริ่มนับหนึ่งใหม่ ข้อเสนอไม่ตกหล่น และแรงส่ง ทางนโยบายไม่สูญหายไปกับปฏิทินการเมือง ดังนั้น การขาดความต่อเนื่องของกระบวนการทำงานย่อมส่งผลกระทบต่อความล้มเหลวในการพัฒนาการเมืองไทย

(5) การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน การที่คณะกรรมการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม แต่สถานะที่ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมโดย ไม่มีความพร้อมหรือไม่มีแรงจูงใจในการเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการ โดยเฉพาะการร่วมกับคณะกรรมการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารหรือข้อร้องเรียนจากปัญหาสังคมที่ส่งผลกระทบต่อชีวิต ชุมชน หรือสาธารณะ ซึ่งสาเหตุหลักของการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารไม่ครบถ้วน ล่าช้า หรือมีข้อมูลที่ซับซ้อนเกินกว่าจะเข้าใจ ทำให้การตัดสินใจเกิดขึ้นได้ยาก ความรู้สึกเกรงกลัวผู้มีอำนาจหรือผลกระทบที่ตามมาหากคัดค้านหรือตรงข้ามกับฝ่ายรัฐบาล ความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการที่ทำให้ประชาชนไม่ยอมเสียเวลาเข้าร่วม ดังนั้น การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนย่อมส่งผลกระทบต่อความล้มเหลวในการพัฒนาการเมืองไทย

3. แนวทางการพัฒนาบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการศึกษาบทบาทของคณะกรรมการสามัญสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2540, 2550 และ 2560 และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการพัฒนาการเมืองไทย ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางการพัฒนาบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

3.1 การสร้างระบบการเผยแพร่ข้อมูลออนไลน์ โดยรัฐสภาควรจัดตั้งเว็บไซต์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับร่างกฎหมาย การพิจารณาของสภา และรายละเอียดของกระบวนการทางกฎหมายที่ชัดเจน โดยประชาชนสามารถติดตามได้แบบเรียลไทม์ จัดให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ จัดให้มีการประชุมสาธารณะและเวทีแสดงความคิดเห็นสำหรับประชาชน เพื่อให้สามารถแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับร่างกฎหมาย

3.2 การเพิ่มการมีส่วนร่วมโดยตรงของประชาชนในกระบวนการนิติบัญญัติ เป็นการปฏิรูปกฎหมายเพื่อสร้างกลไกที่ชัดเจนในการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามามีบทบาท ไม่ว่าจะเป็นการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย การเข้าร่วมรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ หรือการมีส่วนร่วมในเวทีอภิปรายที่เกี่ยวข้องกับร่างกฎหมาย การปฏิรูปเช่นนี้ไม่เพียงช่วยให้เสียงของประชาชนถูกสะท้อนเข้าสู่ระบบนิติบัญญัติอย่างเป็นรูปธรรม แต่ยังเสริมสร้างความชอบธรรม โปร่งใส และความไว้วางใจต่อกระบวนการประชาธิปไตยโดยรวม ซึ่งจะทำให้ประชาชนสามารถเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนากฎหมายได้โดยตรง ควรมีกลไกให้ประชาชนสามารถเสนอร่างกฎหมายโดยกำหนดจำนวนเท่าที่จำเป็น เพื่อให้การเข้าถึงกระบวนการนี้เป็นไปได้ง่ายขึ้น และการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นในกระบวนการร่างกฎหมาย โดยเปิดเวทีออนไลน์หรือการจัดประชุมท้องถิ่นสำหรับการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างกฎหมายจากประชาชน

3.3 การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับประชาชน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความเข้าใจต่อกระบวนการทางการเมือง โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรควรจัดประชุม พบปะประชาชนในเขตเลือกตั้งของตนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรับฟังปัญหาและความต้องการของประชาชนโดยตรง การสร้างเครือข่ายผู้แทนประชาชนและองค์กรภาคประชาสังคม เพื่อเป็นกลไกในการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน และให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการทำงานของสภา

3.4 การให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน ซึ่งการเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องมาจากความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตนในกระบวนการทางการเมือง สิทธิของประชาชนในการเข้าร่วมกระบวนการนิติบัญญัติ ควรพัฒนาแหล่งข้อมูลทางการเมืองที่ทันสมัยและเข้าใจง่าย เช่น เว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของประชาชนในระบบการเมือง

3.5 การปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการนิติบัญญัติ เพื่อให้มีความยืดหยุ่นและทันสมัยมากขึ้นในการตอบสนองต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ลดขั้นตอนและความซับซ้อนของกระบวนการ พร้อมทั้งปรับปรุงการพิจารณากฎหมายให้มีความรวดเร็วและโปร่งใสมากขึ้นโดยลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น และทำให้ประชาชนสามารถติดตามกระบวนการได้ง่าย การสร้างกลไกการติดตามผลการดำเนินงานของสภาโดยให้มีการรายงานผลการดำเนินการของฝ่ายนิติบัญญัติอย่างเป็นทางการต่อประชาชน

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องคณะกรรมการการสามัญสภาผู้แทนราษฎรกับบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2564 สามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. บทบาทของคณะกรรมการการสามัญสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2540, 2550 และ 2560 จากผลการวิจัยที่พบว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2540, 2550 และ 2560 บัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจตราข้อบังคับการประชุม และมีอำนาจเลือกสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญ เพื่อกระทำการกิจการ พิจารณาข้อหาข้อเท็จจริง หรือศึกษาเรื่องใด ๆ และรายงานให้สภาทราบตามระยะเวลาที่สภากำหนด โดยมีอำนาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณา ข้อหาข้อเท็จจริงหรือศึกษาอยู่นั้นได้ จึงนำไปสู่การตราข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544, 2551 และ 2562 ตามลำดับ สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2548) ที่พบว่า ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการสามัญรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ได้กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจเลือกสมาชิกของสภาตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญ เพื่อกระทำการกิจการพิจารณาข้อหาข้อเท็จจริงหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา แล้วรายงานผลต่อสภา โดยคณะกรรมการการสามัญมีบทบาทหลักที่สำคัญ คือ (1) บทบาทด้านการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญ (2) บทบาทด้านการติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร (3) บทบาทด้านการศึกษาข้อหาข้อหาต่าง ๆ ที่อยู่ในความสนใจของสาธารณะ และสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2555) ที่พบว่า คณะกรรมการการสามัญมีบทบาทในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ ได้แก่ การพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการแต่ละคณะ การติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร และการพิจารณาศึกษา ข้อหาข้อหาต่าง ๆ ภายในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ โดยการดำเนินงานของคณะกรรมการในแต่ละคณะมีรูปแบบที่คล้ายกันเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ข้อเท็จจริงเชิงลึกประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการพัฒนาการเมืองไทย

2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ จากผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาการเมืองไทย ได้แก่ ความเป็นอิสระของคณะกรรมการการสามัญ ประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกรณีคณะกรรมการขอความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อคณะกรรมการการสามัญ

สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2548) ที่พบว่า ประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขึ้นอยู่กับเมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาศึกษาและสอบสวนเรื่องต่าง ๆ ซึ่งมีจำนวนมากแล้วเสร็จ และผลการพิจารณาของคณะกรรมการที่ตั้งเป็นข้อสังเกตและข้อเสนอแนะนั้นถูกนำไปใช้ประโยชน์ มีประสิทธิภาพจำเป็นจะต้องพิจารณาทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้องและบังคับใช้ สอดคล้องกับ สุจิตตรา พูนสวัสดิ์ (2566) ที่พบว่า การใช้อำนาจในการตรากฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องกำหนดให้มีการนำผลการรับฟังความคิดเห็นที่มาจากฝ่ายนิติบัญญัติโดยตรงมาใช้ประกอบการพิจารณาอย่างเป็นทางการ เพื่อส่งเสริมให้การใช้อำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติมีความเข้มแข็ง รวมถึงให้กระบวนการออกกฎหมายมีคุณภาพเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและไว้วางใจรัฐสภา และสอดคล้องกับ กอบชัย ชิงชัย (2567) ที่พบว่า ความเป็นอิสระของคณะกรรมการสามัญมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อหลักการตรวจสอบถ่วงดุล เช่น ตำแหน่งประธานคณะกรรมการสามัญจะต้องไม่สังกัดพรรคการเมืองเดียวกับตำแหน่งในฝ่ายบริหารและจะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการสามัญคณะนั้นอย่างแท้จริง

2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความล้มเหลว จากผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความล้มเหลวในการพัฒนาการเมืองไทย ได้แก่ การแทรกแซงทางการเมืองจากฝ่ายบริหาร ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง ข้อจำกัดด้านบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ การขาดความต่อเนื่องของกระบวนการทำงาน และการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการของคณะกรรมการสามัญ สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2548) ที่พบว่า มีการแทรกแซงในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการจากฝ่ายบริหาร ทำให้ขาดความจริงใจในการตรวจสอบ สอดคล้องกับ สุจิตตรา พูนสวัสดิ์ (2566) ที่พบว่า การแทรกแซงทางการเมืองจากฝ่ายบริหารที่มีอิทธิพลในการพิจารณาร่างกฎหมาย ประกอบกับการพิจารณาร่างกฎหมายยังคงมุ่งเน้นที่กระบวนการมากกว่าการแสวงหาข้อมูลและข้อเท็จจริงให้ครอบคลุม ทำให้คณะกรรมการสามัญขาดการพัฒนาบทบาทและความเชี่ยวชาญในการพิจารณาร่างกฎหมาย สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2555) ที่พบว่า กรรมการบางท่านขาดความรู้ความสามารถและประสบการณ์ตรงกับหน้าที่ความรับผิดชอบ เนื่องจากการจัดสรรกรรมการในแต่ละคณะเป็นไปตามระบบโควตาของพรรคการเมือง การแต่งตั้งที่ปรึกษากรรมการได้อาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวแต่งตั้งบุคคลใกล้ชิดแทนที่จะคำนึงถึงความรู้ความสามารถของบุคคลนั้น ๆ และสอดคล้องกับ กอบชัย ชิงชัย (2567) ที่พบว่า ข้อจำกัดด้านบุคลากรพบปัญหาบางคนอาจไม่มีความรู้ ความสามารถที่เพียงพอ ที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้การดำเนินงานของคณะกรรมการสามัญมีประสิทธิภาพได้ และการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในกรณีการการรับฟังความคิดเห็นและพิจารณาเรื่องร้องเรียนที่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ร้องเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. แนวทางการพัฒนาบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จากผลการวิจัยที่พบว่าสามารถเสนอแนวทางการพัฒนาบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการสร้างระบบการเผยแพร่ข้อมูลออนไลน์ การเพิ่มการมีส่วนร่วมโดยตรงของประชาชนในกระบวนการนิติบัญญัติ การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับประชาชน การให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน และการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการนิติบัญญัติ สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2555) ที่พบว่า การสร้างระบบข้อมูลออนไลน์มีผลต่อการพัฒนาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ โดยการให้บริการดังกล่าวมีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานและสามารถช่วยงานได้เป็นอย่างดี สามารถตอบสนองต่อการปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ สุจิตตรา พูนสวัสดิ์ (2566) ที่พบว่า ควรกำหนดรูปแบบและวิธีการติดตามการตอบสนองของฝ่ายบริหารที่มีต่อข้อเสนอแนะที่ระบุไว้ในรายงานของคณะกรรมการที่เสนอต่อไปยังรัฐบาลอย่างเป็นทางการ เช่น การกำหนดวิธีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์รายงานของคณะกรรมการซึ่งมีข้อสังเกต ข้อเสนอแนะที่สำคัญต่อการบริหารประเทศให้สาธารณชนได้รับทราบอย่างเป็นระบบ และการใช้กลไกของสื่อมวลชนหรือสื่อออนไลน์เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบในกรณีที่รัฐบาลไม่ตอบสนองต่อข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ เพื่อกดดันให้ฝ่ายบริหารตอบสนองในเชิงบวกมากขึ้น และสอดคล้องกับ กอบชัย ชิงชัย (2567) ที่พบว่า การนำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของคณะกรรมการสามัญไปดำเนินการปรับใช้ และมีกลไกในการติดตามข้อเสนอแนะดังกล่าว จะช่วยให้การควบคุมตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหารเป็นไปตามหลักการตรวจสอบถ่วงดุลและสอดคล้องกับคุณค่าของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรพัฒนาโครงสร้างการสื่อสารระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและประชาชน การใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมการสื่อสาร การสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น เว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันที่ให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการทางนิติบัญญัติ รวมถึงช่องทางการแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในร่างกฎหมายที่อยู่ระหว่างการพิจารณา พร้อมทั้งจัดกิจกรรมและการเสวนาที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น

2. ควรเสริมสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนิติบัญญัติ โดยการพัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์โดยเพิ่มจำนวนการจัดประชาพิจารณ์ในประเด็นที่สำคัญ เพื่อให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนหรือกลุ่มประชาชนเฉพาะกลุ่ม การส่งเสริมการเข้าร่วมโดยตรงผ่านการยื่นร่างกฎหมายประชาชน และการลดจำนวนการเข้าชื่อของประชาชนในการยื่นร่างกฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อสังคม

3. ควรพัฒนากลไกการติดตามเชิงระบบ โดยการเปิดใช้ “Open Parliament Platform” แบบครบวงจร มีตัวชี้วัดความสำเร็จที่ใช้ประเมินผล (Key Performance Indicators--KPIs) การมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้การติดตามข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิการสามัญเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อสังคมอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กอบชัย ชิงชัย. (2567). *กลไกการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิการสามัญสภาผู้แทนราษฎร*. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544. (2544). *ราชกิจจานุเบกษา*, 118(พิเศษ 42 ง), 25-73.

ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2551. (2551). *ราชกิจจานุเบกษา*, 125(พิเศษ 79 ง), 9-45.

ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562. (2562). *ราชกิจจานุเบกษา*, 136(พิเศษ 216 ง), 23-59.

ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). *พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. สถาบันพระปกเกล้า.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2548). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม*. สถาบันพระปกเกล้า.

พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475. (2475). *ราชกิจจานุเบกษา*, 49, 166-179.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. (2540). *ราชกิจจานุเบกษา*, 114(55 ก), 1-99.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. (2550). *ราชกิจจานุเบกษา*, 124(47 ก), 1-127.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา*, 134(40 ก), 1-90.

สุจิตตรา พูนสวัสดิ์. (2566). *ประสิทธิภาพในการใช้อำนาจของคณะกรรมการสิทธิการสามัญสภาผู้แทนราษฎร*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต (กฎหมายมหาชน), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2548). *บทบาทของคณะกรรมการต่อนโยบายของรัฐบาล*.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2555). *บทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิการสามัญสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2566). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน*.

Creighton, J. L. (2005). *The public participation handbook: Making better decisions through citizen involvement*. Jossey-Bass.

Firdausi, A. A. (2005). People's participation: A framework. *Asia Pacific Business Review*, 1(1), 9-17.

United Nations. (1993). *People's participation*. Retrieved from <https://www.un-ilibrary.org/content/books/9789210576543c005/read>